

ДАВНЬОГРЕЦЬКІ ТА ЛАТИНСЬКІ ОСНОВИ В УКРАЇНСЬКІЙ ОНОМАСТИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (45)

УДК 811.161.2'373.2+81'373.613

DOI:10.24144/2663-6840/2021.1(45).93–102

Бучко Г., Вирста Н. Давньогрецькі та латинські основи в українській ономастичній термінології; кількість бібліографічних джерел – 39; мова українська.

Анотація. Надзвичайна роль давньогрецької та латинської мови у творенні наукової термінології вимагає особливого підходу до творення ономастичних термінів на базі цих мов. Мета статті – аналіз складних ономастичних термінів, узагальнюючим (родовим) компонентом яких є лексема онім, а значеннєвими (видовими) компонентами – давньогрецькі й латинські основи. Утворені таким способом терміни забезпечують один з основних принципів, на яких мають формуватися національні ономастичні терміносистеми – інтернаціональність. Для розуміння та адекватного творення таких термінів необхідне знання деяких особливостей античних мов, зокрема правильне визначення основи слова.

У статті проаналізовано походження терміна онім та вказано на використання компонента -онім у давньогрецьких складних словах та в лінгвістичних й нелінгвістичних термінах.

Установлено, що всі ономастичні терміни, які визначають макрокласи онімів (крім терміна *поетонім*), чітко побудовані за моделлю: грецька основа визначального слова + компонент -онім.

Вказано на недоцільність використання в українській ономастичній термінології надто розгалуженої системи видових і підвидових понять, що частково порушує ще один принцип формування національних терміносистем – доцільність, згідно з яким ономастичну термінологію не варто переважувати спеціальними термінолексемами для кожного виду об'єктів.

Аналіз українських ономастичних термінів показав, що більшість із них відповідає принципам деривації як за виділенням відповідних основ грецьких чи латинських лексем, так і за логікою співвідношення визначального слова і компонента -онім. У статті виділені і проаналізовані терміни, які не відповідають вказаним принципам і тим самим порушують гармонійність системи. Окрема увага приділена таким явищам, як використання різних термінів для одного поняття та різні тлумачення одного терміна.

Доведено, що українська ономастична термінологія потребує подальшого опрацювання та вдосконалення, зокрема правильного використання елементів давньогрецької та латинської мов при творенні нових термінів.

Ключові слова: ономастичні терміни, давньогрецька мова, латинська мова, онім, деривація.

Постановка проблеми. Роль давньогрецької та латинської мови у творенні наукової термінології очевидна і незаперечна; це справедливо і для термінології мовознавчої, зокрема ономастичної.

Українська ономастична термінологія, як і будь-яка термінологічна система, містить терміни інтернаціональні, запозичені, і свої, утворені на базі рідної мови, а також давньогрецької або латинської. Особливості граматики античних мов вимагають уважного ставлення при запозиченні грецької чи латинської лексики та при творенні термінів на її основі.

Для укладення реєстру українських ономастичних термінів слід було би опрацювати усю наукову літературу українських ономастів від найдавніших часів і дотепер і мати список саме тих термінів, якими користуються українські дослідники. Оскільки фізично це неможливо, залишається другий варіант – словники і, вибірково, література. Матеріалом для аналізу української ономастичної термінології послужили: 1. Німчук В.В. Українська ономастична термінологія (проект). Повідомлення Української ономастичної комісії. Вип. 1. Київ: Наукова думка, 1966 і Німчук В.В. Зміни й доповнення в списку ономастичних термінів. Повідомлення Української ономастичної комісії. Випуск 7. Київ: Наукова думка, 1968 (далі – Проект); 2. Бучко Д.,

Ткачова Н. Словник української ономастичної термінології. Харків, 2012 (далі – Словник Б.-Т.); Для порівняння використано Списки ключових ономастичних термінів (далі – Список ICOS).

Список ICOS – це результат роботи над Міжнародним словником основних ономастичних термінів, який підготувала термінологічна група при Президії Міжнародної Ради Ономастичних наук (International Council of Onomastic Science – ICOS). Основний документ англійською мовою був перекладений і оприлюднений також німецькою і французькою, а у 2018 році – польською мовами. Відрадно, що у бібліографії Списку є Проект словника ономастичних термінів В. Німчука [List of Key Onomastic Terms].

Аналіз досліджень. Проблеми, пов'язані з творенням, використанням і функціонуванням ономастичної термінології, неодноразово порушувалися в українському мовознавстві. У другій половині минулого століття питання української ономастичної термінології порушували В. Німчук [Німчук 1966], І. Ковалик [Ковалик 1976], І. Фаріон [Фаріон 1993], уже на початку цього століття – Д. Бучко [Бучко 2007], Я. Редьква [Редьква 2006], М. Торчинський [Торчинський 2008] та ін. Аналізу сучасного стану української ономастичної термінології присвячено статті О. Карпенко [Карпенко,

Тхор, Попік 2014], І. Казимирової [Казимирова 2011], С. Вербича [Вербич 2020]. На основі аналізу досягнень українських (і не тільки) ономастів автори статей наголошують на необхідності подальшого ретельного вивчення загальних проблем упорядкування, систематизації, нормалізації, кодифікації, функціонування, гармонізації української ономастичної термінології [Німчук 2012; Казимирова 2013]. Вирішення цих проблем дасть можливість суттєво покращити систему. Ще низка мовознавців зупиняються на функціонуванні окремих, іноді неоднозначних ономастичних термінів [Дудник 2014; Петріца 2016; Колосова 2020].

Мета статті, завдання. Мета нашої статті – аналіз українських ономастичних термінів, утворених на базі давньогрецької і латинської мов, узагальнюючим компонентом яких виступає лексема онім, спонукає звернути увагу на такі моменти:

1. Давньогрецька лексема **ὄνομα** як компонент ономастичних термінів.
2. Необхідність урахування деяких особливостей граматики давньогрецької і латинської мов при творенні ономастичних термінів.
3. Усталені міжнародні та українські ономастичні терміни з компонентом –онім.
4. Давньогрецькі основи в ономастичних термінах.
5. Латинські основи в ономастичних термінах.
6. Неоднозначні терміни.
7. Можливості покращення української ономастичної термінології.

Методи та методика дослідження. Для аналізу українських ономастичних термінів, утворених на базі давньогрецької й латинської мов, використано загальнонаукові методи – спостереження та порівняння, що дозволили виділити проблеми, які виникають при творенні, використанні та функціонуванні таких термінів. Для пошуку способів покращення української ономастичної термінології в плані її стандартизації та гармонізації застосовано семантико-етимологічний та словотвірно-структурний підходи до аналізу термінів, що містять основи давньогрецької та латинської лексики.

Основний виклад матеріалу. В ономастичній термінології з грецькими і латинськими основами абсолютна більшість належить термінам з грецьким компонентом -онім. Як окремий термін із визначенням «власна назва» він став активно використовуватися в ономастичній літературі пізніше, ніж низка термінів, у яких цей компонент виступає родовим (узагальнюючим) поняттям щодо видових (визначальних), які надають термінам конкретного значення. Аналізуючи проблеми нормалізації та кодифікації української ономастичної термінології, С. Вербич наголошує, що ще у 1959 р. на ономастичній конференції в Кракові «було вирішено, що національні ономастичні терміносистеми мають формуватися з огляду на такі принципи: 1) **інтернаціональність**. Згідно з цим принципом, слов'янські ономастичні терміни повинні обов'язково містити грецький (за походженням) компонент **онім**...; 2) **доцільність**. Відповідно до цього принципу, оно-

мастична термінологія не повинна бути переважана спеціальними термінолексемами для кожного виду об'єктів» [Вербич 2020, с. 181].

У мові свого походження лексема онім виступала у двох варіантах: **ὄνομα** (аттичний діалект) і **ὄνυμα** (еолійсько-дорійський діалект). У першому варіанті лексема фіксується у словах ономастика і ономастикон. Лексеми ці існували уже готовими в давньогрецькій мові: **ὄνομαστικὴ** 'мистецтво давати назви' і **ὄνομαστικόν** 'предметний словник' (на відміну від алфавітного **λεξικόν**), а ще **ὄνομαστικός** 'той, що вдало придумує назви', **ὄνοματοθέτης** 'творець назви' і деякі інші. Другий варіант лексеми – **ὄνυμα** у давньогрецькій мові практично не засвідчено (за винятком кількох слів: **ὀμόνυμος** 'той, що має те саме ім'я', *грам.* 'однойменний'); **συνόνυμος** 'однойменний') і **παρόνυμος** 'прозваний (який служить прізвиськом)', але дуже продуктивно використовується для творення термінологічної лексики. Словники подають до десяти значень лексеми **ὄνομα/ὄνυμα** (род. відм. **ονόματ-ος**), основне з яких 'назва, переважно власна' і інші, зокрема 'загальна назва, слово; власна назва'.

У мовознавстві до термінів *омонім*, *синонім* і *паронім* (які могли бути взяті з готових грецьких лексем) додалися ще *антонім*, *гіпонім*, *гіперонім* і *мезонім*.

Біологія і зоологія вживають терміни *фітоніми* (φυτόν 'рослина')¹, *орнітоніми* (ὄρνις, ὄρνιθος 'птаха'), *іхтіоніми* (ἰχθύς, ἰχθύος 'риба'), *кіноніми* (κύων, κύνος 'собака'); *дендроніми* (δέσδρον 'дерево') на визначення загальних назв рослин, птахів, риб, собак, дерев у межах певного виду [див. Шестакова 2010; Лазер-Паньків 2018; Калько 2015; Дочу 2012]. З приводу термінів *кінонім* і навіть *зоонім* точаться певні суперечки. О. Кирилюк наводить аргументи Наталії Подольської на користь використання цих термінів як ономастичних [Кирилюк 2006, с. 282].

Компонент -онім виступає ще у двох словах, які в українській мові не вважаються власними назвами, хоча є дуже близькими до них: *етнонім* (ἔθνος 'група, клас (стан), плем'я, народ') і *катоїконім* (κάτοικος 'житель').

В ономастиці термін *онім* використовується винятково як 'власна назва' на протизвагу терміну латинського походження *апелятив* 'загальна назва'. Ономасти ніби приватизували собі цей термін у значенні 'власна назва' і відповідно творять з цим компонентом усе нові ономастичні терміни. А. Білецький, високопрофесійний мовознавець і знавець античних мов, очевидно, сприймав поняття *онім* як назву взагалі, оскільки усі лексичні елементи за їх функцією він поділяв на *геноніми* (загальні назви) і

¹Тут і далі переклад слів з грецької та латинської мов здійснюємо за такими словниками:

1. Древнегреческо-русский словарь. В 2-х томах. Составил И.Х. Дворецкий. Под редакцией чл.-корр. АН СССР проф. С.И. Соболевского. С приложением грамматики, составленной С.И. Соболевским. Москва: Государственное издательство иностранных и национальных словарей. 1958.

2. Латинско-русский словарь. И.Х. Дворецкий. 2-е изд. Москва: Изд-во: Русский язык, 1976. 1096 с.

ейдоніми (особливі назви, власні назви) [Белецкий 1972, с. 168]. Перший термін від грецького γένος ‘походження, рід, сім’я, плем’я’, другий – εἶδος ‘вигляд, зовнішність, філософська форма’. А. Білецький розробив цікаву класифікацію власних назв і відповідну ономастичну термінологію, «яка так і залишилась без належної уваги мовознавців і без фіксації в галузевому словнику, хоча і була помічена фахівцями» [Казимирова 2011, с. 406–407].

Як готове слово грецькі словники фіксують лексему ἐπόνυμος, що стала ономастичним терміном, але і з ним усе не однозначно (про це далі).

Абсолютна більшість термінів з компонентом -онім, які зареєстровані у Проекті та Словнику Б.-Т., у першій частині має давньогрецьку основу і лише незначна частина – латинську. При творенні таких термінів важливо враховувати деякі особливості давніх мов, зокрема правильне визначення основи слова, а також довготу чи короткість голосних та придиhi у давньогрецькій мові.

Грецькі і латинські іменники 1-ї відміни жіночого роду (історична основа -а-) запозичуються в українську мову переважно без змін: τράπεζα ‘трапеза’, ἀναλογία ‘аналогія’, fabula ‘фабула’, victoria ‘Вікторія’; іменники чоловічого роду втрачають своє закінчення: δεσπότης ‘деспот’, ποιῆτα ‘поет’. При утворенні складних слів у своїй мові, аналогічно і при творенні ономастичних термінів з компонентом -онім такі іменники позбуваються своєї кінцівки і компонент -онім додається до основи слова: **агоронім** (ἀγορά ‘площа, ринок, форум, народні збори’), **лімніонім** (λίμνη ‘озеро, болото’), **терронім** (terra ‘земля’).

Грецькі і латинські іменники 2-ї відміни чоловічого роду на -ος і -us і середнього роду на -ον і -ium (історична основа -о-) та аналогічні прикметники при запозиченні в українській мові переважно втрачають свої закінчення: ἀπόστολος ‘апостол’, ἀντίδοτος ‘антидот’, legatus ‘легат’, nomen substantivum ‘субстантив’ (але forum ‘форум’). Відповідно і при творенні складних слів та термінів з компонентом -онім до уваги береться основа слова: **біонім** (βίος ‘життя’), **анемонім** (ἄνεμος ‘подув, вітер’), **бібліонім** (βιβλίον ‘книжка’), **криптонім** (κρυπτός ‘потайний, секретний’), **стратонім** (stratum ‘настил, шар’), **урбанонім** (urbanus ‘міський’).

Аналогічно і при запозиченнях з давньогрецької та латинської мови іменників та прикметників 3-ї відміни в нові мови та при творенні наукових термінів використовується основа слова, яка визначається за род. відмінком однини, тому такі лексеми у словниках фіксуються у двох формах – наз. і род. відмінках однини: ἡγεμών, ἡγεμόνος ‘гегемон’; ἄρχων, ἄρχωντος ‘архонт’; γάλα, γάλακτος пор. галактика; orator, oratoris ‘оратор’; regio, regionis англ. ‘region’, укр. ‘регіон’; natio, nationis англ. ‘nation’, але укр. ‘нація’; agens, agentis ‘агент’. Зберігається відповідна основа і в ономастичних термінах: **прагматонім** (πράγμα, πρῶματος ‘справа, справа, заняття, подія, річ’), **ктематонім** (κτημα, κτήματος ‘набуте, багатство, цінність’), **понтонім** (pons, pontis ‘міст’).

Не повністю дотримані принципи творення

похідних від слова ὕδωρ, ὕδατος ‘вода’. У похідних і складних словах уже у грецькій мові використовувався варіант ὕδρ(ο)-: ὕδροφόρος ‘водоносець’ (але в ботаничній номенклатурі маємо і лексеми з основою ὕδατ-: *гідатофіти*).

На відміну від української та інших слов’янських мов давньогрецька розрізняла довгі і короткі голосні звуки, що відповідно позначалися різними буквами: θεός – πατήρ, βίος – ὄνομα, τόπος – σῶμα, πόλις – πολὺς. Неможливість передати цю особливість українською мовою іноді призводить до нечіткості у визначенні терміна, напр., у Словнику Б.-Т. *комонім* – вид ойконіма, власна назва будь-якого сільського поселення, від гр. κόμη ‘село’ [Словник Б.-Т. 2012, с. 104]. Але елемент *ком-* маємо і у давньогрецькому κόμη ‘волосся, кучері’.

Ще одна особливість давньогрецької мови – сильний придиhi до голосних звуків на початку слова на письмі позначався відповідним знаком, вимовлявся як українське [г] чи латинське [h]. Таке передавання цього знака зберігається і в ономастичних термінах: західноєвропейське *hydronym*, *hodonum*, українське *гідронім*, *годонім* (ὕδωρ (ὕδρο-) ‘вода’, ὁδός ‘шлях, дорога, вулиця’). І тільки західноєвропейське *hagionum* (ἅγιος ‘святий’) Словник Б.-Т. подає як *агіонім* [Словник Б.-Т. 2012, с. 33].

Ономастичні терміни, які називають основні макрокласи онімів [за Вербичем 2008, с. 54], чітко побудовані за моделлю: основа грецького слова, яке визначає клас (вид) назви + онім:

Антропоніми: ἄνθρωπος – людина...

Топоніми: τόπος – 1) місце, 2) місцевість, 3) простір...

Зооніми: ζῷον – 1) жива істота, 2) тварина...

Теоніми: θεός – бог

Ергоніми: ἔργον – 1) справа, праця, робота, 2) дія...

Міфоніми: μῦθος – 1) мова, слово, 2) розмова... 10) міф...

Космоніми: κόσμος – 1) порядок... 6) світ, 7) небо...

Хрононіми: χρόνος – час

Хремадоніми: χρήμα, χρήματος – 1) річ, предмет або справа

І тільки термін *поетонім*, який визначається як окремий макроклас онімів: «поетоніми – різноманітні власні назви в художніх творах» [Вербич 2008, с. 54], або як «підвид хремадоніма, будь-яка власна назва в художньому творі» [Словник Б.-Т. 2012, с. 150] з незрозумілих причин включає основу грецького слова ποιητής ‘поет’, і таким чином мав би трактуватися як ‘власна назва поета’. Словники ж виводять цей термін від грецького ποιητική ‘мистецтво творення, поетичне мистецтво, поезія’, але в такому випадку «за законами словотворення від основи ποιητικ-ή (пор. також ποιητικ-ος ‘той, що творить, творчий’) дериват мусить мати структуру поетиконім» [Німчук 2012, с. 11].

П’ять термінів (*антропонім*, *топонім*, *зоонім*, *теонім*, *ергонім*), що визначають макрокласи онімів, фіксуються у Списку ICOS як ключові ономастичні терміни. Термін *chrematonim* у Списку

подається як такий, що може використовуватися в тому ж сенсі, що й *ergonim*, який визначається як 'назва продукту або бренду'. Термінові *хремато-нім* у Списках ICOS відповідають: *product name*, *Produktname*, *nazwa [własna] produktu*.

Терміни *міфонім*, *космонім* і *хрононім* не входять до Списку ключових ономастичних термінів, а термінологія літературної ономастики буде подана пізніше [List of Key Onomastic Terms].

Кожен клас онімів має свою галузеву класифікацію, що відбивається на творенні і визначенні відповідних термінів. У Словнику Б.-Т. це види і підвиди. У Списках ICOS та у Проекті таких термінів, утворених за моделлю 'грецька основа визначального слова + онім', небагато. І майже в усіх випадках зміст терміна відповідає значенню його компонентів, проте є винятки, і саме на них акцентуємо свою увагу.

До виду *антропонімів* у названих вище словниках віднесено *патронім* (πατήρ, πατήρ 'батько'), *метронім* / *матронім* (μήτηρ / μάτηρ, μητήρ / ματήρ 'мати') і характерні для української ономастики *андронім* (ἀνήρ, ἀνδρός 'чоловік, муж') і *гінеконім* (γυνή, γυναικός 'жінка, дружина'). Списки ICOS фіксують тільки *патронім* і *метронім*. Перші два терміни пояснюються як «особова назва сина за іменем батька і, відповідно, матері», два інші як «назва дружини за іменем чоловіка» та «назва чоловіка за іменем дружини» (це у Проекті і подібно у Словнику Б.-Т.). П. Чучка такі іменування називає родичівськими прізвиськами і нараховує «у сучасних українських говорах Закарпаття щонайменше дев'ять різних розрядів», тобто додає до названих ще прізвиська за назвою діда, баби, сина, зятя, брата [Чучка 1969, с. 200]. Враховуючи, що основна модель «творення назвознавичих термінів: назва об'єкта науки + онім» [Німчук 2021, с. 12], ці терміни не зовсім відповідають своєму визначенню, бо, згідно з цим, *патронім* – це власна назва батька (а не сина чи дочки за батьком) і т.д. Для іменування особи за назвою батька можна використовувати термін *патронімік* (від давньогрецького πατρωνυμικός 'утворений від імені батька' або πατρωνυμικόν 'ім'я по батькові'). Саме такий термін для синівських іменувань переважно використовують польські та німецькі ономасти [Abuzarowa 2016; Heintze 1914; Kunze 2004; Rospond 1967; Skulina 1974; Wolnicz 1993], термін *патронімік* знаходимо у М. Худаши [Худаши 1977, с. 115]. А постійно уживані раніше в працях українських ономастів терміни *патронімічні назви* чи *патронімічні суфікси* можна розглядати як похідні від *патронімік* (а не від *патронім*). На жаль, не знаємо, хто вперше використав термін *патронім* у значенні «назва за іменуванням батька» і з ним, як і з *метронімами* та *андронімами* мусимо змиритися, але при творенні нових термінів таких непорозумінь варто уникати.

Крім антропонімів, велику кількість видових та підвидових понять містять макрокласи топонімів і хрематонімів. В ономастичній літературі для таких понять часто використовуються терміни, утворені за моделлю «грецька або, рідше, латинська основа

+ онім». Багато термінів, які стосуються топонімії, має давні традиції використання і не викликає сумнівів щодо правильного (у плані логіки і граматики) поєднання початкової основи з компонентом -онім: *ойконім*, *гідронім*, *оронім*, *хоронім*, *годонім*, *несонім*. Усі названі терміни включені у Список ICOS; усі вони, за винятком терміна *несонім*, входять у Словник Б.-Т. Крім цього, Словник Б.-Т. містить значну кількість топонімних та хрематонімних термінів з компонентом -онім для визначення рідкоживаних понять чи явищ. У першій частині терміна, яка вказує на об'єкт назви, використовуються як давньогрецькі так і латинські основи, і переважно вони правильно поєднуються з компонентом -онім: *гляціонім* (лат. (у Словнику Б.-Т. помилково гр.) *glacies* 'лід'), *домонім* (δῶμος 'дім, житло'), *дромонім* (δρόμος 'біг'), *дримонім* (δρυμός 'дубовий гай, діброва'), *еклезіонім* (ἐκκλησία 'народні збори, місце для зборів; церква'); ἄνεμος 'подув, вітер'), *некрононім* (νεκρών, νεκρώνος 'цвинтар'), *понтонім* (πόντος, ποντίος 'міст'), *пелазгонім* (πέλαγος 'море'), *спелеонім* (σπήλαιον 'печера'), *стратонім* (stratum 'настил, шар'); *анемонім* (ἄνεμος 'подув, вітер'), *гемеронім* (ἡμέρα 'день'), *ікононім* (εἰκών, εἰκόνας 'зображення, образ'), *ктематонім* (κτῆμα, κτήματος 'набуте, багатство, цінність'), *прагматонім* (πράγμα, πράγματος 'справа, заняття, подія'), *фалеронім* (φάλαρον 'металева прикраса') та ін. З одного боку, наука підтримує однослівні і однозначні терміни, а з іншого, для таких «розрядів власних назв, які можуть охоплювати кілька або з десяток одиниць, не доцільно придумувати терміни із ряду -онім, бо читачі не зрозуміють відповідних досліджень без глосаріїв або словників класичних та інших іноземних мов» [Німчук 2012, с. 13]. Серед багатьох термінів, не апробованих часом, рідкоживаних, а можливо, просто створених для словника, не завжди дотримано правильного і традиційного поєднання компонентів, що не сприяє уніфікації та гармонізації системи, на необхідності яких неодноразово наголошують ономасти.

Невдалими вважаємо подані у Словнику Б.-Т. терміни *агроонім*, *наутонім*, *полісонім*, утворені на базі давньогрецької мови. Перший із них мав би бути *агронім* (ἀγρός 'поле'), пор. *потамонім* (ποταμός 'ріка'). Термін *наутонім* у Словнику Б.-Т. виводиться від гр. ναυτικόν 'флот' і пояснюється як власна назва корабля. Але, з одного боку, у терміні *наутонім* немає основи *наυτικ-*, з другого, початковий компонент цього терміна *наут-* є основою грецького слова ναύτης – моряк, а не корабель. Виходить, що *наутонім* – це власна назва моряка. Термін *полісонім* утворено не від основи слова (πόλις, πόλεως 'місто'), а від його наз. відмінка, що не є нормою творення термінів на грецькій основі. Крім того, у такому терміні немає потреби, оскільки існує правильно утворений термін для власної назви міста *астіонім* (ἄστυ, ἄστυος 'місто').

Серед усталених традиційних ономастичних термінів з кінцевим -онім практично немає термінів з початковим компонентом латинського походження. Список ICOS подає лише *deonim* 'загальний

іменник, що походить від власної назви' (тут і далі перекл. авт.). Подібне визначення є і в А. Галковського: *deonim* (пор. синонімічно вживане *eronim*) 'загальна назва утворена внаслідок перенесення і лексикалізації власної назви в загальній мові, яка вказує на клас об'єктів, наприклад, *carpaccio* від прізвища *Carpaccio*, *watt* від прізвища *Watt*' [Gałkowski 2012].

Словник Б.-Т. цей термін пояснює як «онім, що перейшов у клас апелятивів», а наведені приклади (*ампер* (<Ампер), прізвище Бойкот > *бойкот*...) не дають чіткого розуміння, котра з цих назв (загальна чи власна) є *деонімом* [Словник Б.-Т., с. 78].

В. Німчук подає тільки два терміни з латинськими основами і то як паралельні до тих, що мають грецькі основи: *астіонім* або *урбонім* (ἄστυ, ἄστυες і *urbs*, *urbis* 'місто') і *комонім* або *руронім* (κόμη і *rus*, *ruris* 'село'). Учений вважає, що «без потреби не варто утворювати терміни від латинських лексем чи слів інших мов, якщо в грецькій мові є відповідне слово» [Німчук 2012, с. 12].

Словник Б.-Т. містить досить багато термінів, що поєднують латинську основу з грецьким *онім*, при цьому в цих термінах нерідко порушуються норми деривації ономастичних термінів такого типу, або ж їх визначення не точно відповідають значенню латинської основи. Наприклад, не витриманий принцип: латинська основа + онім у термінах: *регіонім*, *акціонім*, *міфоперсонім* (пор. латинські лексеми: *regio*, *regionis* 'напрямок...область', *actio*, *actionis* 'рух, дія', *persona*). Мало би бути: *регіоніонім*, *акціоніонім*, *персоніонім*. Якщо у перших двох випадках пропуск частини основи ще можна оправдати (свого роду спрощення при дублюванні однакових елементів слова, яке не заважає розумінню терміна), то термін *персонім* треба би визначати як «власна назва перса» [див. ще Вербич 2020, с. 184]. Термін *артионім* [Словник Б.-Т. 2012, с. 48] (від латинського *ars*, *artis* 'мистецтво') мав би бути *артионім*, пор. *поніонім* (з лат. *pons*, *pontis* 'міст').

Не відповідає принципам деривації термін *літонім* 'вид топоніма, власна назва природного прибережного об'єкта, зокрема берега, каменя, рифу, затоки' [Словник Б.-Т. 2012, с. 114]. Початковий елемент терміна *літ-* є основою слова *litus*, *litus* 'намазування', а омонімічне з ним у наз. відмінку слово «берег» має основу *літор-* *litus*, *litoris*.

Можливо, не варто вводити в українську ономастичну термінологію термін *інсулонім* (з лат. *insula* 'острів') і відповідно – *пенінсулонім*, якщо є міжнародний *несонім* (гр. νῆσος 'острів').

Особливо багато латинських основ у термінах, що називають тварин (види зоонімів): *ваконім* (*vacca* 'корова'), *капронім* (*capra* 'коза'), *кунікулонім* (*cuniculus* 'крілик'), *овіонім* (*ovis* 'вівця'), *порконім* (*porca* 'свиня'), *феліонім* (*felis* 'кішка'), і лише *тауронім* містить грецьку основу (ταῦρος 'бик'). Щодо принципів поєднання основ визначального слова – усе в основному правильно, але чи є потреба в усіх цих термінах? Як і для багатьох термінів з грецькими основами, так і для значної частини термінів з латинськими основами (*гляціонім*, *спеконім*, *стратонім*, *робуронім*) можна навести лише небагато при-

кладів.

Тут ще раз хочеться нагадати про один із принципів формування національних ономастичних терміносистем, про які йшлося ще в далекому 1959 р. на ономастичній конференції в Кракові і про які нагадує С. Вербич – «...доцільність. Відповідно до цього принципу, ономастична термінологія не повинна бути перевантажена спеціальними термінолексемами для кожного виду об'єктів» [Вербич 2020, с. 181].

У групі утворених на базі латинізованих назв планет так званих «космотопонімів» не завжди послідовно дотримано принципів деривації термінів з компонентом -онім. В одних випадках використано форму наз. відмінка, в інших – основу слова:

Венусонім (*Venus*, *Veneris*), *Марсонім* (*Mars*, *Martis*), *Меркуріонім* (*Mercurius*, *Mercurii*), *Нептунонім* (*Neptunus*, *Neptuni*), *Плутононім* (*Pluto*, *Plutonis*), *Сатурнонім* (*Saturnus*, *Saturni*), *Уранонім* (гр. божество Οὐρανός < οὐρανός 'небо'), *Юпітеронім* (*Iuppiter*, *Iovis*).

У розгалуженій системі ономастичних термінів із компонентом-онімом нерідко трапляються різні терміни для визначення того самого поняття або неоднакове тлумачення одного терміна в різних словниках.

Різні терміни – одне поняття:

Астіонім – *полісонім* 'вид ойконіма, власна назва міста'. Правильно утворений термін *астіонім* (гр. ἄστυ, εως 'місто') має трохи невідповідне етимологічне пояснення – від гр. *asteios*, *astikós* 'міський, столичний' + онім [Словник Б.-Т. 2012, с. 52] і виключає, на нашу думку, неправильно утворений термін *полісонім*.

Дигнітонім – *гоноронім* 'вид антропоніма, власна додаткова назва, яка давалася людям, у минулому майже виключно князям, а пізніше державним, партійним діячам, щоб підкреслити їх справжні чи надумані заслуги' [Словник Б.-Т. 2012, с. 80]. Обидва терміни мають основи латинських лексем з подібним значенням: *dignitas*, *dignitatis* 'гідність, пошана, повага'; *honor*, *honoris* 'пошана, повага...'

Міфоперсонім – *міфоантропонім* 'власна назва людської істоти в міфах...' [Словник Б.-Т. 2012, с. 123]. Перший термін вважаємо недоцільним, тим більше, що не дотримані принципи деривації.

Лімнонім – *стагнонім* 'власна назва будь-якого непротічного водного об'єкта: озера, болота, ставу, напр.: оз. *Світязь*, оз. *Синевир*, оз. *Люцимир* і ін.' [Словник Б.-Т. 2012, с. 112]. Визначальне слово обох термінів має тотожне значення (гр. λίμνη 'стояча вода, болото; озеро, став...'; лат. *stagnum* 'стояча вода, болото, озеро'). Доцільніше, очевидно, зберегти термін з початковою грецькою основою.

Не зовсім зрозуміла різниця між термінами *топонім* 'вид оніма, власна назва природного або створеного людиною об'єкта на Землі', *геонім* 'вид космотопоніма (див.), власна назва будь-якого природно-фізичного (переважно крупного) об'єкта на Землі', *терронім* 'вид топоніма, назва будь-якого природного географічного об'єкта на планеті Земля, див. ще *геонім*' [Словник Б.-Т. 2012].

Один термін – різне тлумачення:

Алонім (гр. ἄλλος ‘інший’). У Списку ICOS термін *allonum* пояснюється як варіант імені, що походить від того самого етимологічного кореня, напр. Джо від Джозеф [List of Key Onomastic Terms]. Подібно визначає цей термін і А. Галковський: *allonum* ‘варіант назви, що виводиться з однієї і тієї ж етимологічної основи (Маня і Мася від імені Марія)’ [Gałkowski 2012]. Трохи інакше тлумачить термін *алонім* Словник Б.-Т.: ‘варіант назви особи чи будь-якого об’єкта з тотожним значенням, напр.: ім’я: *Юрій – Георгій*, р. *Дніпро – р. Славута*, м. *Дніпропетровськ – м. Січеслав*’ [Словник Б.-Т. 2012, с. 36].

Генонім (гр. γένος, γένεος ‘походження, рід, сім’я; біол. розряд, клас, вид...’). А. Білецький використовує цей термін у значенні «загальна назва» [Білецький 1972, с. 168], у Словнику Б.-Т. знаходимо, що *генонім* ‘власна назва роду, покоління та їх підрозділів’ [Словник Б.-Т. 2012, с. 68].

Гіпонім. У мовознавчій термінології *гіпонім* (від гр. ὑπό ‘префікс на означення зниження, нестачі’ і ὄνομα ‘ім’я, назва’) – видове слово за гіпонімічними відношень між словами [Голянич, Стефурак, Бабій 2011, с. 46]. У Словнику Б.-Т. *гіпонім* (від гр. ἵππος ‘кінь»; англ. hippopot) – вид зооніма (див.), кличка коня... [Словник Б.-Т. 2012, с. 73]. В. Німчук пропонує ономастичний термін «...писати як *гіптонім* (гр. ἵπλος ‘кінь’), щоб відрізнити зазначену лексему від слів із префіксом *гіпо-* < гр. ὑπό – ‘під’...» [Німчук 2012, с. 12]. Учений також звертає увагу на термін *кінонім* ‘кличка собаки’ (гр. κύων, κύωνος ‘собака’, оскільки цей термін «у першій частині збігається з назвою мистецтва *кіно*...» [Німчук 2012, с. 12].

Уже раніше відзначалося, що в біології і зоології терміни з компонентом -онім не мають стосунку до власних назв.

Та чи не найбільше суперечностей і різнотлумачень має термін *епонім*. У Списку ICOS *eponym* ‘найменування особи або групи осіб, яке створює базу для іменування іншої особи, групи, місцевості: антропонім Вашингтон – топонім Вашингтон’ [List of Key Onomastic Terms]. А. Галковський у польському варіанті Списку ICOS (переклад і опрацювання Artur Gałkowski, Urszula Bijak 2018) подає відповідний переклад з англійської: *epoim* ‘власна назва людини чи групи людей,

місця, об’єктів, яка є основою для іншої особової назви, топоніма, назви речей, явищ тощо, наприклад, особисте ім’я Вашингтон є основою топоніма Вашингтон’ [Polish Equivalents of ICOS Key Onomastic Terms].

Натомість у його словнику пояснення зовсім інакше: *epoim* ‘загальна назва, утворена як перенесення власної назви в загальну мову або утворена на основі власного імені як його дериват, наприклад Казанова, кальвінізм’ [Gałkowski 2012].

Словник Б.-Т. подає пояснення терміна *епонім*, тотожне зі Списком ICOS [Словник Б.-Т. 2012, с. 85], а авторки дослідження термінів-епонімів в науковому тексті А. Нечипоренко і Н. Мурашова аналізують *епоніми* як «шар відіменних термінів. Епонім – назва явища, поняття, структури або методу за іменем людини, яка вперше його виявила чи описала» і називають 4 різновиди цих відіменних термінів [Нечипоренко, Мурашова 2018, с. 32–33]. Очевидно, на таке неоднозначне трактування терміна вплинуло неоднозначне визначення грецької лексеми ἐπώνυμος: 1) той, що дає чомусь своє ім’я, 2) той, іменем якого щось назване.

Таке використання однакових чи подібних термінів не сприяє уніфікації та гармонізації ономастичної системи.

Висновки. Аналіз українських ономастичних термінів на базі давньогрецької і латинської мов з другим компонентом -онім показує, що:

1. Українська ономастична терміносистема потребує дальшого детального опрацювання й удосконалення. Якщо усталені традиційні інтернаціональні терміни (*патронім* і под.) ми вимушені сприймати в такому значенні, як вони закріплені в різних мовах, то при творенні нових термінів варто дотримуватись основної моделі деривації: назва об’єкта чи явища дослідження (бажано на основі давньогрецької мови з правильним використанням основи слова) + компонент -онім. Таким чином зберігатиметься логіка визначення конкретного поняття.

2. При використанні і особливо творенні нових ономастичних термінів не забувати про основні принципи формування національної терміносистеми: інтернаціональність (використання термінів з давньогрецькими основами і компонентом -онім) та доцільність (не перевантажувати текст спеціальними термінолексемами для тих власних назв, які охоплюють невелику кількість одиниць.

Література

- Білецький А.А. Лексикологія і теорія мовознавства (ономастика). Київ: Изд-во Київ. ун-та, 1972. 209 с.
- Бучко Д. Проблемні питання української ономастичної термінології. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Чернівці, 2007. Вип. 356–359: *Слов’янська філологія*. С. 255–260.
- Вербич С. Сучасна українська онімна лексика: функціональний аспект. *Вісн. НАН України*. 2008. № 5. С. 54–60.
- Вербич С. Українська ономастична термінологія: проблеми нормалізації та кодифікації. *У пошуках гармонії мови*. До 80-ліття від дня народження члена-кореспондента Національної академії наук України, доктора філологічних наук, професора Ніни Федорівни Клименко. Упоряд. Є.А. Карпіловська, Л.П. Кислюк, Ю.В. Романюк, А.О. Савенко. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2020. С. 180–187.
- Гарвалик М. К вопросу о современной ономастической терминологии. *Вопросы ономастики*. 2007. № 4. С. 5–13.

6. Голянич М.І., Стефурак Р.І., Бабій І.О. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія. Івано-Франківськ: Сімик, 2011. 272 с.
7. Дочу А.Р. Орнітоніми іншомовного походження в англійській мові, або продовження семасіологічних традицій А. П. Непокупного. *Мовознавство*. 2012. № 2. С. 36–40.
8. Древнегреческо-русский словарь. В 2-х томах. Составил И.Х. Дворецкий. Под редакцией чл.-корр. АН СССР проф. С.И. Соболевского. С приложением грамматики, составленной С.И. Соболевским. Москва: Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1958.
9. Дудник О.М. Термінорозмежування понять номен – онім. Науковий номен та загальнонавчаний художній. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2014. Вип. 50. С. 52–55.
10. Казимиrowa І.А. Ономастична терміносистема А.О. Білецького в сучасній термінографії. *Українська лексикографія в загальнослов'янському контексті: теорія, практика, типологія*. Київ: Вид. дім Дмитра Бураго, 2011. С. 406–411.
11. Казимиrowa І.А. Ономастична термінологія української мови в аспекті проблеми гармонізації. *Мова і культура*. 2013. Вип. 16. Т. 2. С. 186–193.
12. Калько В.В. Асоціативно-термінальна мотивація українських назв риб. *Мовознавчий вісник*. 2015. № 20. С. 44–51.
13. Карпенко О.Ю., Тхор Н.М., Попік І.П. Проблеми сучасної ономастичної термінології. *Слов'янський збірник*. 2014. Вип. 18. С. 28–34.
14. Кирилюк О. Особливості функціонування ономастичних термінів з компонентом «онім». *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2006. Вип. 67. С. 280–285.
15. Ковалик І.І. До упорядкування системи українських ономастичних термінів. *Повідомлення української ономастичної комісії*. Київ: Наукова думка, 1976. Вип. 14. С. 20–27.
16. Колосова Г.А. Амбівалентність тлумачення терміну «фіктонім» в ономастичних дослідженнях. *Modern science: problems and innovations. Abstracts of the 7th International scientific and practical conference*. SSPG Publish. Stockholm, Sweden. 2020. P. 340–344.
17. Лазер-Паньків О.В. Особливості давньогрецьких фразеологізмів із компонентом-дендронімом. *Studia linguistica*. 2018. Vol. 13. С. 152–172.
18. Латинско-русский словарь. И.Х. Дворецкий. 2-е изд. Москва: Русский язык, 1976. 1096 с.
19. Нечипоренко А.Ф., Мурашова Н.В. Терміни-епоніми в науковому тексті. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. Warsaw, 3(7). 2018. Vol. 3. С. 32–35.
20. Німчук В.В. Зміни й доповнення в списку ономастичних термінів. *Повідомлення Української ономастичної комісії*. Київ: Наукова думка, 1968. Випуск 7. С. 60 – 64.
21. Німчук В.В. Українська ономастична комісія: сьогодні і перспективи. *Повідомлення Української ономастичної комісії*. Нова серія. Відп. ред. В.В. Німчук. Київ, 2012. Вип. 1 (16). С. 6–33.
22. Німчук В.В. Українська ономастична термінологія (проект). *Повідомлення Української ономастичної комісії*. Київ: Наукова думка, 1966. Вип. 1. С. 24–43.
23. Петріца Н.М. Українська та чеська ономастична термінологія. *Studia Slavistica*. Випуск 16. Ужгород, 2016. С. 111–118.
24. Редька Я.П. Інтернаціональний словник ономастичної термінології (короткий огляд стану справ і пропозиції від України). *Студії з ономастики та етимології*. Відп. ред. О.П. Карпенко. Київ, 2006. С. 124–129.
25. Словник української ономастичної термінології. Уклад.: Бучко Д.Г., Ткачова Н.В. Харків: Ранок-НТ, 2012. 256 с.
26. Торчинський М. Словник української ономастичної термінології (засади, структура, коментарі). *Українське мовознавство: міжвідом. наук. зб.* Вип. 38. Київ, 2008. С. 243–247.
27. Фаріон І. Джерела та основи творення ономастичної термінології. *Проблеми науково-технічної термінології: Тези доп. II Міжнар. наук. конф. (21–24 вересня 1993 р.)*. Львів, 1993. С. 164–166.
28. Худаш М.Л. З історії української антропонімії. Київ: Наукова думка, 1977. 236 с.
29. Чучка П.П. Антропонімія Закарпаття: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук. Київ, 1969. 672 с.
30. Шестакова С. Мотивація сучасних фітонімів. *Українська мова*. 2010. № 2. С. 44–49.
31. Abuzarowa M. Явище синонімії в українській ономастичній термінології. *Zeszyty Cyrylo-Metodiańskie*, 5/2016, С. 35–44.
32. Gałkowski A. Aktualizowana lista podstawowych haseł terminologii onomastycznej w języku polskim. 2012. URL: <https://onomastyka.uni.lodz.pl/strona-glowna/terminologia-polska> (дата звернення: 13.05.2021).
33. Heintze A. Die deutschen Familiennamen. Halle, 1914. 266 s.
34. Kunze K. dtv-Atlas Namenkunde. Vor- und Familiennamen im deutschen Sprachgebiet. 5. Aufl. München, 2004.
35. List of Key Onomastic Terms. URL: <https://icosweb.net/wp/wp-content/uploads/2019/05/ICOS-Terms-en.pdf> (дата звернення: 13.05.2021).

36. Polish Equivalents of ICOS Key Onomastic Terms. URL: https://icosweb.net/wp/wp-content/uploads/2021/05/Polish_ICOS-Terms-pl.pdf (дата звернення: 13.05.2021).
37. Rospond S. Słownik nazwisk śląskich. Cz. I.: A-F. Wrocław etc., 1967. 265 s.
38. Skulina T. Staroruskie imiennictwo osobowe. Cz. II. Wrocław etc., 1974. 239 s.
39. Wołnicz-Pawłowska E. Antroponimia łemkowska na tle polskim i słowackim XVI–XIX wieku. Warszawa, 1993. 340 s.

References

1. Beleckiy A.A. (1972) Leksikologiya i teoriya yazykoznaniiya (onomastika) [Lexicology and Theory of Linguistics (Onomastics)]. Kiev: Izd-vo Kiev. un-ta. 209 s. [in Russian].
2. Buchko D. (2007) Problemni pyttannya ukraïnskoi onomastychnoi terminolohii [Problematic Issues of Ukrainian Onomastic Terminology]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu*. Chernivtsi. Vyp. 356–359: *Slovianska filolohiia*. S. 255–260 [in Ukrainian].
3. Verbych S. (2008) Suchasna ukraïnska onimna leksyka: funktsionalnyi aspekt [Modern Ukrainian Onymic Vocabulary: Functional Aspect]. *Visn. NAN Ukrainy*. № 5. S. 54–60 [in Ukrainian].
4. Verbych S. (2020) Ukraïnska onomastychna terminolohiia: problemy normalizatsii ta kodyfikatsii [Ukrainian Onomastic Terminology: Problems of Normalization and Codification]. *U poshukakh harmonii movy*. Do 80-littia vid dnia narodzhennia chlena-korespondenta Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy, doktora filolohichnykh nauk, profesora Niny Fedorivny Klymenko. Uporiad. Ye.A. Karpilovska, L.P. Kysliuk, Yu.V. Romaniuk, A.O. Savenko. Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho. S. 180–187 [in Ukrainian].
5. Garvalik M. (2007) K voprosu o sovremennoy onomasticheskoy terminologii. Voprosy onomastiki [On the Issue of Modern Onomastic Terminology]. № 4. S. 5–13 [in Russian].
6. Holianych M.I., Stefurak R.I., Babii I.O. (2011) Slovyk linhvistychnykh terminiv: leksykolohiia, frazeolohiia, leksykohrafiia [Dictionary of Linguistic Terms: Lexicology, Phraseology, Lexicography]. Ivano-Frankivsk: Simyk. 272 s. [in Ukrainian].
7. Dochu A.P. (2012) Ornitonimy inshomovnoho pokhodzhennia v anhliiskii movi, abo prodovzhennia semasiolohichnykh tradytsii A.P. Nepokupnoho [Ornithonyms of Foreign Origin in English, or a Continuation of the Semasiological Traditions of A.P. Nepokupnyi]. *Movoznavstvo*. № 2. S. 36–40 [in Ukrainian].
8. Drevnegrechesko-russkiy slovar [Ancient Greek-Russian Dictionary]. V2-kh tomakh. Sostavil I.Kh. Dvoreckiy. Pod redakciyei chl.-korr. AN SSSR prof. S.I. Sobolevskogo. S prilozheniem grammatiki, sostavlennoy S.I. Sobolevskim. Moskva: Gosudarstvennoe izdatel'stvo inostrannykh i nacionalnykh slovarey, 1958 [in Russian].
9. Dudnyk O.M. (2014) Terminorozmezhuвання поніат нomen – onim. Naukovyi nomen ta zahalnovzhyvani khudozhnii [Distinguishing the Concepts of Nomen – Onym. Scientific Nomen and Commonly Used Artistic]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Serii: Filolohichna.. Vyp. 50. S. 52–55 [in Ukrainian].
10. Kazymyrova I.A. (2011) Onomastychna terminosystema A.O. Biletskoho v suchasni terminohrafii [Onomastic Terminology of A.O. Biletskyi in Modern Terminography]. *Ukraïnska leksykohrafiia v zahalnoslovianskomu konteksti: teoriia, praktyka, typolohiia*. Kyiv: Vyd. dim Dmytra Buraho. S. 406–411 [in Ukrainian].
11. Kazymyrova I.A. (2013) Onomastychna terminolohiia ukraïnskoi movy v aspekti problemy harmonizatsii [Onomastic Terminology of the Ukrainian Language in the Aspect of the problem of Harmonization]. *Mova i kultura*. Vyp. 16. T. 2. S. 186–193 [in Ukrainian].
12. Kalko V.V. (2015) Asotsiatyvno-terminalna motyvatsiia ukraïnskykh nazv ryb [Associative-Terminal Motivation of Ukrainian Fish Names]. *Movoznavchyi visnyk*. № 20. S. 44–51 [in Ukrainian].
13. Karpenko O.Yu., Tkhor N.M., Popik I.P. (2014) Problemy suchasnoi onomastychnoi terminolohii [Problems of Modern Onomastic Terminology]. *Slovianskyi zbirnyk*. Vyp. 18. S. 28–34 [in Ukrainian].
14. Kyryliuk O. (2006) Osoblyvosti funktsionuvannya onomastychnykh terminiv z komponentom «onim» [Features of Functioning of Onomastic Terms with a Component “Onym”]. *Naukovi zapysky. Serii: Filolohichni nauky (movoznavstvo)*. Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka,. Vyp. 67. S. 280–285 [in Ukrainian].
15. Kovalyk I.I. (1976) Do uporiadkuvannya systemy ukraïnskykh onomastychnykh terminiv [About Ordering of Ukrainian System of Onomastic Terms]. *Povidomlennia ukraïnskoi onomastychnoi komisii*. Kyiv: Naukova dumka. Vyp. 14. S. 20–27 [in Ukrainian].
16. Kolosova H.A. (2020) Ambivalentnist tлумachennia terminu «fiktonim» v onomastychnykh doslidzhenniakh [Ambivalence of Interpretation of the Term “fictonym” in Onomastic Research]. *Modern science: problems and innovations*. Abstracts of the 7th International scientific and practical conference. SSPG Publish. Stockholm, Sweden. S. 340–344 [in Ukrainian].
17. Lazer-Pankiv O.V. (2018) Osoblyvosti davnohretskykh frazeolohizmiv iz komponentom-dendronimom [Peculiarities of Ancient Greek Phraseology with a Dendronym Component]. *Studia linguistica*. Vol. 13. S. 152–172 [in Ukrainian].
18. Latinsko-russkiy slovar (1976) [Latin-Russian dictionary]. I.Kh. Dvoreckiy. 2-e izd. Moskva: Russkiy yazyk. 1096 s. [in Russian].
19. Nechyporenko A.F., Murashova N.V. (2018) Terminy-eponimy v naukovomu teksti [Eponym Terms in a

Scientific Text]. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. Warsaw, 3(7). Vol. 3. S. 32–35 [in Ukrainian].

20. Nimchuk V.V. (1968). Zminy y dopovnennia v spysku onomastychnykh terminiv [Changes and Additions to the List of Onomastic Terms]. *Povidomlennia Ukrainiskoi onomastychnoi komisii*. K.: Naukova dumka, Vypusk 7. S. 60–64 [in Ukrainian].

21. Nimchuk V.V. (2012) Ukrainiska onomastychna komisiia: sohodennia i perspektyvy [Ukrainian Onomastic Commission: Present and Prospects]. *Povidomlennia Ukrainiskoi onomastychnoi komisii*. Nova serii. Vidp. red. V.V. Nimchuk. Kyiv, Vyp. 1 (16). S. 6–33 [in Ukrainian].

22. Nimchuk V.V. (1966) Ukrainiska onomastychna terminolohiia (proekt). [Ukrainian onomastic terminology (project)] *Povidomlennia Ukrainiskoi onomastychnoi komisii*. Kyiv: Naukova Dumka. Vyp. 1. S. 24–4. [in Ukrainian].

23. Petritsa N.M. (2016) Ukrainiska ta cheska onomastychna terminolohiia [Ukrainian and Czech onomastic terminology]. *Studia Slavistica*. Vypusk 16. Uzhhorod. S. 111–118 [in Ukrainian].

24. Redkva Ya.P. (2006) Internatsionalnyi slovnyk onomastychnoi terminolohii (korotkyi ohliad stanu sprav i propozyitsii vid Ukrainy) [International Dictionary of Onomastic Terminology]. *Studii z onomastyky ta etymolohii*. Vidp. red. O.P. Karpenko. Kyiv. S. 124–129 [in Ukrainian].

25. Slovnyk ukrainiskoi onomastychnoi terminolohii [Dictionary of Ukrainian Onomastic Terminology]. Uklad.: Buchko D.H., Tkachova N.V. Kharkiv: Ranok-NT, 2012. 256 s. [in Ukrainian].

26. Torchynskiy M. (2008) Slovnyk ukrainiskoi onomastychnoi terminolohii (zasady, struktura, komentari) [Dictionary of Ukrainian onomastic terminology (Principles, Structure, Comments)]. *Ukrainske movoznavstvo: mizhvidom. nauk. zb. Vyp. 38*. Kyiv. S. 243–247 [in Ukrainian].

27. Farion I. (1993) Dzherela ta osnovy tvorennia onomastychnoi terminolohii [Sources and Bases of Creation of Onomastic Terminology]. *Problemy naukovy-tekhnichnoi terminolohii: Tezy dop. II Mizhnar. nauk. konf. (21–24 veresnia 1993 r.)*. Lviv. S. 164–166 [in Ukrainian].

28. Khudash M.L. (1977) Z istorii ukrainiskoi antroponimii [About the History of Ukrainian Anthroponymy]. Kyiv: Naukova dumka. 236 s. [in Ukrainian].

29. Chuchka P.P. (1969) Antroponimiia Zakarpattia [Anthroponymy of Transcarpathia]. Doctoral thesis. Kyiv. 672 s. [in Ukrainian].

30. Shestakova S. (2010) Motyvatsiia suchasnykh fitonimiv [Motivation of Modern Phytonyms]. *Ukrainska mova*. № 2. S. 44–49 [in Ukrainian].

31. Abuzarova M. (2016) Yavysheche synonimii v ukrainiskii onomastychnii terminolohii [The Phenomenon of Synonymy in Ukrainian Onomastic Terminology]. *Zeszyty Cyrylo-Metodiańskie*. 5. C. 35–44 [in Ukrainian].

32. Gałkowski A. (2012) Aktualizowana lista podstawowych hasel terminologii onomastycznej w języku polskim. URL: <https://onomastyka.uni.lodz.pl/strona-glowna/terminologia-polska> (date of request: 13.05.2021) [in Polish].

33. Heintze A. (1914) Die deutschen Familiennamen. Halle. 266 s. [in German].

34. Kunze K. (2004) dtv-Atlas Namenkunde. Vor- und Familiennamen im deutschen Sprachgebiet. 5. Aufl. München [in German].

35. List of Key Onomastic Terms. URL: <https://icosweb.net/wp/wp-content/uploads/2019/05/ICOS-Terms-en.pdf> (date of request: 13.05.2021) [in English].

36. Polish Equivalents of ICOS Key Onomastic Terms. URL: https://icosweb.net/wp/wp-content/uploads/2021/05/Polish_ICOS-Terms-pl.pdf (date of request 13.05.2021) [in Polish].

37. Rospond S. (1967) Słownik nazwisk śląskich. Cz. I.: A-F. Wrocław etc. 265 s. [in Polish].

38. Skulina T. (1974) Staroruskie imiennictwo osobowe. Cz. II. Wrocław etc. 239 s. [in Polish].

39. Wołnicz-Pawłowska E. (1993) Antroponimia łemkowska na tle polskim i słowackim XVI–XIX wieku. Warszawa. 340 s. [in Polish].

ANCIENT GREEK AND LATIN STEMS IN UKRAINIAN ONOMASTIC TERMINOLOGY

Abstract. Terminological systems of most science fields are deeply rooted in Ancient Greek and Latin languages, which calls for increased attention to be paid to the word-formation rules of the two languages when generating new special terms in any academic discipline, including Onomastics. The goal of this paper is to analyze a subset of endocentric compound terms in onomastics where the head of the word (common generating component) is -onym and the modifiers are Ancient Greek or Latin stems. Such compound terms ensure one of the most desirable properties of any national terminological system – internationality. When creating new terms of this kind, it is important to take into account grammar rules of the ancient languages such as an ability to determine the word stem correctly.

The paper analyzes origins of the word “onym” and discusses the usage of the stem-onym in Ancient Greek compound words and in both linguistic terms and other words.

All Ukrainian onomastic terms for macroclasses of onyms, except the term “poetonym”, are constructed correctly using the following model: Greek base of the modifying word + component -onym. However, Ukrainian onomastic terminology is unnecessarily inflated, having separate terms for barely used concepts. Such variability conflicts with another principle of building up national terminology systems, namely expedience or practicality. This principal requires that a terminological system should not be overloaded with special terms for any conceivable category of objects.

Our analysis of Ukrainian onomastic terms demonstrates that most of them are created in accordance with the derivation principles both in terms of using the proper stems of Greek or Latin lexemes and in terms of the logic of how the modifier

stem relates to the head -onym. We identify and analyze terms that do not correspond to these principles breaking the harmony of the system. We also distinguish cases when multiple terms are used to describe a single concept or when a single term has multiple meanings.

We demonstrate that Ukrainian onomastic terminology needs further improvement, in particular, correct usage of elements of Ancient Greek and Latin languages when constructing new terms.

Keywords: Onomastic terminology, Ancient Greek language, Latin language, onym, word derivation.

© Бучко Г., Вирста Н., 2021 р.

Ганна Бучко – кандидат філологічних наук, Тернопіль, Україна; hanna.buczko@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-0820-1654>

Hanna Buchko – Candidate of Philology, Ternopil, Ukraine; hanna.buczko@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-0820-1654>

Наталія Вирста – кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології та методики навчання німецької мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна; vyrsta@tnpu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0001-9707-3406>

Natalia Vyrsta – Candidate of Philology, Associate Professor of the German Language Department, Volodymyr Hnatyuk Ternopil National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine; vyrsta@tnpu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0001-9707-3406>